

Remiss avseende SOU 2025:20

Kommunal anslutning till

Utbetalningsmyndighetens verksamhet

Utbetalningsmyndigheten har för remiss fått betänkandet ”Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet” (SOU 2025:20).

1. Sammanfattning

Utbetalningsmyndigheten instämmer i förslaget om en kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet förutsatt vissa ändringar.

Utbetalningsmyndigheten instämmer i utredningens förslag om en kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet dataanalys och granskning under förutsättning att kommunala utbetalningar till privata utförare, som utgör cirka 85 procent av de utbetalningar som omfattats av utredningen, ansluts. Utbetalningsmyndigheten anser att det finns en stor potential i en kommunal anslutning om den omfattar utbetalningar till privata utförare. Det är inom denna kategori som det sannolikt finns stora felaktiga utbetalningar bl.a. genom systematiska och avancerade upplägg. Utbetalningsmyndigheten anser därför att de rättsliga förutsättningarna för en sådan anslutning måste utredas klart innan betänkandets förslag genomförs.

Utbetalningsmyndigheten motsätter sig utredningens förslag om en stegvis rättslig anslutning av olika kommunala utbetalningar och anser att det inte är

samhällsekonomiskt lönsamt att enbart ansluta kommunala utbetalningar till enskilda och föreningar som endast utgör cirka 15 procent av utbetalningarna. Utbetalningsmyndigheten anser att lagstiftningen ska träda ikraft samtidigt för samtliga kommunala utbetalningar som ska omfattas av reformen. Myndigheten anser att det finns samhällsekonomiska vinster och goda möjligheter att med hjälp av dataanalys och granskning komplettera den kommunala sektorns arbete och på så sätt avsevärt förbättra möjligheterna för dessa aktörer att upptäcka, förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar.

Utbetalningsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att myndigheten inte ska ta över betalningsansvaret från kommuner och regioner eftersom det inte tillför något mervärde i myndighetens uppdrag att upptäcka, förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar. Av samma skäl motsätter sig Utbetalningsmyndigheten utredningens förslag om anslutning av kommunala aktörer till transaktionskontosystemets medborgargränssnitt. Utbetalningsmyndigheten instämmer däremot i utredningens förslag att öppna upp bankkontoregistret för kommuner och regioner eftersom det skulle tillföra en nytta i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

2. Synpunkter på förslagen

Nedan lämnas myndighetens synpunkter på olika delar i betänkandet.

2.1 Alla utbetalningar som omfattas av uppdraget bör anslutas men stegvis. Anslutning av utbetalningar till privata utförare behöver utredas närmare (betänkandets avsnitt 11.7 och 11.8)

Privata utförare

Utbetalningsmyndigheten anser, till skillnad från utredningens ”bör”, att samtliga kommunala utbetalningar som omfattats av utredningens uppdrag ”ska” anslutas till verksamheten dataanalys och granskning. Nedan anges skälen till detta.

Utbetalningsmyndighetens möjligheter att upptäcka, förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar ökar med antalet utbetalningar som ansluts. Ett större analysmaterial ger därmed bättre förutsättningar att upptäcka avancerade angrepp mot välfärdssystemen både för befintligt uppdrag men även för angrepp som sträcker sig över förvaltningsnivåerna och innefattar nya typer av utbetalningar. De kommunala utbetalningarna till privata utförare utgör

cirka 85 procent av utbetalningarna som omfattats av utredningens uppdrag (ca 161 miljarder kronor av totalt 194 miljarder kronor¹). Inom denna kategori finns det också indikationer på att det förekommer stora enskilda felaktiga utbetalningar bl.a. genom systematiska och avancerade upplägg.² Utbetalningsmyndighetens bedömer att det är inom detta område som myndigheten genom systemövergripande dataanalys och granskning kan göra störst nytta i arbetet med att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga kommunala utbetalningar – felaktigheter som kommuner och regioner har svårt eller inte har möjlighet att upptäcka på egen hand. Dataanalysen och granskningen kan därmed komplettera och stärka kommunernas och regionernas arbete att motverka felaktiga utbetalningar till privata utförare. En sådan komplettering skulle även ligga i linje med de slutsatser som Statskontoret drar i sin rapport ”Förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner”, där myndigheten anger att staten kan behöva komplettera kommunsektorns egna kontroll och uppföljning av privata utförare³.

Utbetalningsmyndigheten delar inte utredningens bedömning att förutsättningarna för kontroll av avtalsreglerade utbetalningar till privata utförare är annorlunda och att utgången av dessa kontroller skulle vara mer osäkra eller resurskrävande än kontroller av förmåner till enskilda.

Utbetalningsmyndigheten anser att det är fullt möjligt att myndigheten med rätt data kan utföra dataanalyser och granskning i syfte att motverka felaktiga utbetalningar till privata aktörer. Om exempelvis ett vård- eller omsorgsbolag på ett systematiskt sätt inte utför den vård eller omsorg som avtalats kan Utbetalningsmyndigheten genom att samköra registeruppgifter och kompletterande uppgifter från kommuner och regioner upptäcka misstänkta felaktigheter och underrätta den aktuella kommunen eller regionen. Kommunen eller regionen kan i sin tur utreda vidare och vidta åtgärder, till exempel återkräva utbetald ersättning, upphäva avtal och därmed stoppa felaktiga utbetalningar av skattemedel och göra polisanmälan om det finns misstanke om brott.

¹ SOU 2025:20, s. 167 – 168 och Socialstyrelsen, Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Lägesrapport 2024, s. 46.

² SOU 2025:20, s. 302.

³ Statskontoret (2025:7), Förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner, s. 58.

Utbetalningsmyndigheten har redan idag ett uppdrag att göra analyser av utbetalningar till företag till exempel av Arbetsförmedlingens utbetalningar av anställningsstöd till företag och Försäkringskassans utbetalningar till företag som anordnar personlig assistans eller bedriver tandvård. I dessa fall kommer förmånerna enskilda till del men det är företag som tar emot ersättningen vilket innebär att förutsättningarna för kontroll är relativt likartade som för privata utförare inom den kommunala verksamheten.

Utredningen menar att det inte går att utesluta att det finns andra sätt att kontrollera kommunala utbetalningar till privata utförare som är lika effektiva som att ansluta dessa till Utbetalningsmyndighetens verksamhet.⁴ Men Utbetalningsmyndigheten anser att de alternativ som utredningen lyfter fram snarare är att betrakta som viktiga komplement till det Utbetalningsmyndigheten kan göra än ett fullvärdigt alternativ till den systemövergripande dataanalys och granskning som myndigheten vid en kommunal anslutning skulle ha möjlighet att göra utifrån de datamängder som myndigheten har tillgång till. Det skulle vara mer kostsamt för samhället om kommunerna och regionerna ska bygga upp denna funktionalitet själva samt innebära ett större ingrepp i de enskildas integritet om samma och större mängder uppgifter skickas till många olika aktörer. Om Utbetalningsmyndigheten inte ska kontrollera kommunala utbetalningar till privata utförare skulle det också kunna innebära att kontrollverksamheten mellan olika kommuner och regioner blir skev. Mängden kontroller skulle variera beroende på hur stor del av den aktuella kommunen eller regionens utbetalningar som utgörs av utbetalningar till privata utförare.

Mot bakgrund av ovan anser Utbetalningsmyndigheten att en anslutning av kommunala utbetalningar till privata utförare måste utredas klart så att de rättsliga förutsättningarna fastställs innan betänkandets förslag genomförs.

Stegvis anslutning

Utbetalningsmyndigheten motsätter sig en stegvis rättslig anslutning av olika kommunala utbetalningar och menar att den rättsliga regleringen måste finnas på plats och träda ikraft samtidigt för samtliga kommunala utbetalningar som ska omfattas av reformen. Nedan anges skälen till detta.

Utbetalningsmyndigheten anser att en kommunal anslutning ska göras enligt

⁴ SOU 2025:20 s.278.

samma logik som regering och riksdag beslutat om för de redan anslutna utbetalningarna dvs att utbetalningarna, efter ikraftträdandet av lagstiftningen, rent praktiskt ansluts stegvis utifrån Utbetalningsmyndighetens bedömning av riskområden och effektivitet i kontrollerna samt utifrån de ekonomiska ramar som tilldelas myndigheten. I analysen av riskområden görs en bedömning av hur mycket pengar det rör sig om i felaktiga utbetalningar och vilken samhällsskada detta leder till. Bedömningen vägs sedan mot den insats kontrollen innebär för myndighetens dataanalys och granskning. Utbetalningsmyndigheten anser att en sådan anslutning är att föredra dels ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och dels ur ett integritetssperspektiv eftersom myndigheten enbart tar in den data som behövs för den prioriterade kontrollen. En sådan anslutning förutsätter att den rättsliga regleringen är på plats för samtliga kommunala utbetalningar, vilket anförts tidigare i detta remissvar.

Utbetalningsmyndigheten delar utredningens bedömning att utbetalningar till enskilda av ekonomiskt bistånd och ersättning för personlig assistans samt utbetalningar av föreningsbidrag till stora delar liknar de statliga utbetalningar som redan är anslutna till myndigheten. Det betyder inte per automatik att det blir lättare att ansluta dessa utbetalningar. Det kommer att krävas omfattande IT-utveckling för att få till flödet av information till och från Utbetalningsmyndigheten även om utbetalningarna rent regelmässigt och administrativt liknar de statliga utbetalningarna och oavsett hur många kategorier av utbetalningar som ansluts. De tekniska lösningarna för informationsflödet mellan de kommunala aktörerna och Utbetalningsmyndigheten behöver heller inte vara särskilt annorlunda vid en anslutning av utbetalningar till privata aktörer och därmed inte heller medföra så stora ytterligare kostnader gällande den tekniska anslutningen i relation till kostnaden för anslutningen av utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. Förutom ytterligare datainsamling är det samma grundinvestering som måste göras. Utbetalningsmyndigheten anser att det inte är mer komplicerat att ansluta utbetalningar till privata utförare än vad det är att ansluta utbetalningar till enskilda eller till föreningar.

En anslutning av 310 kommunala aktörer till Utbetalningsmyndighetens verksamhet är dock ett mycket omfattande och tidskrävande arbete som medför en alternativkostnad i den meningen att genomförandet av myndighetens nuvarande uppdrag avseende kontrollverksamheten av statliga

utbetalningar och utbetalningar från arbetslöshetskassorna kommer att påverkas om inte tillräcklig tid för genomförandet och resurstillskott ges.

Mot denna bakgrund anser Utbetalningsmyndigheten att det inte är samhällsekonomiskt lönsamt att enbart ansluta kommunala utbetalningar till enskilda och föreningar som står för bara cirka 15 procent av de kommunala utbetalningar som omfattats av utredningen (ca 33 miljarder kronor av totalt 194 miljarder kronor⁵). Om den vidare utredningen, mot förmodan, föreslår att kommunala utbetalningar till privata utförare inte ska anslutas till Utbetalningsmyndighetens verksamhet, motsätter sig Utbetalningsmyndigheten i så fall en kommunal anslutning till myndighetens verksamhet.

2.2 Anslutning till två av tre delar av systemet med transaktionskonto (betänkandets avsnitt 11.4)

Betalningsansvaret

Utbetalningsmyndigheten delar utredningens bedömning att det är främst genom en kommunal anslutning till verksamheten dataanalys och granskning som effekterna på felaktiga utbetalningar uppstår. Utbetalningsmyndigheten instämmer därför i utredningens förslag att myndigheten inte ska ta över betalningsansvaret från kommuner och regioner eftersom det inte medför något mervärde i myndighetens instruktionsenliga uppdrag att upptäcka, förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar. Ett övertagande av betalningsansvaret utmanar den statliga betalningsmodellen och väcker frågor till exempel om hantering av statsbudgeten, redovisning och bankavtal. Det skulle vara en mycket omfattande reform både tids- och kostnadsmässigt samt innebära stora utmaningar ur säkerhets-, tekniskt och juridiskt perspektiv men med begränsade effekter.

Medborgargränssnittet

Utbetalningsmyndigheten motsätter sig utredningens förslag om anslutning av kommuner och regioner till transaktionskontosystemets medborgargränssnitt. En anslutning enligt utredningens författningsförslag ställer höga krav på korrekt information i rätt tid från de kommunala aktörerna⁶ och skulle innebära stora anpassningar och kostnader för både kommunsektorn och

⁵ SOU 2025:20 s. 167 – 168 och Socialstyrelsen, Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Lägesrapport 2024, s. 46.

⁶ Det krävs exempelvis kopior på betalningsuppdrag, utbetalningsunderlag och återrapportering enligt särskilda format (ISO 20022).

myndigheten men däremot inte medföra någon nytta i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

Utbetalningsmyndigheten skulle inte kunna garantera samma uppdaterade statusnivå för de kommunala utbetalningarna i medborgargränssnittet som för de statliga utbetalningarna som administreras i systemet⁷, vilket innebär att informationen i gränssnittet skulle vara svårtolkad för medborgaren.

Om regeringen, trots Utbetalningsmyndighetens avstyrkande, väljer att gå vidare med förslaget behöver stödet för personuppgiftsbehandlingen samt det rättsliga stödet för den enskilde att ta del av uppgifterna utredas vidare.

Bankkontoregistret

Utbetalningsmyndigheten bedömer att det finns ett stort mervärde i att öppna upp bankkontoregistret för fler offentliga aktörer utan att ställa krav på anslutning till transaktionskontot och medborgargränssnittet och instämmer därför i utredningens förslag att öppna upp bankkontoregistret för kommuner och regioner. Genom bankkontoregistret kan kontroll ske av att det bankkonto som betalningsmottagaren uppger också innehas av denne vilket tillför ett mervärde i arbetet med att upptäcka, förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar. Det är angeläget att de rättsliga förutsättningarna för detta klargörs.

För att funktionen med ett centralt bankkontoregister för utbetalningar från offentlig sektor ska kunna nå sin fulla potential ur ett nyttoperspektiv anser Utbetalningsmyndigheten att de författningsförslag som tas fram beträffande just denna fråga bör möjliggöra att fler aktörer än kommuner och regioner kan ta del av det.

Utbetalningsmyndigheten instämmer i att förslaget även underlättar administrationen av bankkontouppgifter och bedömer att det också kan få en positiv påverkan på kommunernas och regionernas upphandlingar av betalningstjänster eftersom alternativet till att hålla egna kontoregister är att köpa tjänsten. Betaltjänster som inkluderar kontoregister skapar inläsnings effekter och försämrade konkurrensmöjligheter.

⁷ Orsaken är att när Utbetalningsmyndigheten inte ansvarar för utbetalningen får myndigheten inte någon återkoppling på betalningen från banken utan statusen skulle återkopplas från kommunen.

För att uppnå nyttan med ett centralt bankkontoregister är en obligatorisk anslutning av kommuner och regioner till kontoregistret grundläggande. Det centrala bankkontoregister som etableras av Utbetalningsmyndigheten kommer även att kunna användas av kommuner och regioner för andra utbetalningar än de utbetalningar som omfattats av utredningens uppdrag, givet att de rättsliga förutsättningarna för detta finns på plats.

2.3 Uppgiftsskyldigheter för kommuner och regioner (betänkandets avsnitt 14.2 – 14.5 och 14.7 – 14.8)

Utbetalningsmyndigheten instämmer i förslaget på utformning av bestämmelserna om uppgiftsskyldigheter för kommuner och regioner förutsatt vissa ändringar.

Behov av återkoppling

Myndigheten anser att en uppgiftsskyldighet för kommuner och regioner om återkoppling om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av en underrättelse om en misstänkt felaktig utbetalning i ett enskilt ärende och resultatet av dessa åtgärder är nödvändig och måste införas. Det behövs för att myndigheten ska kunna utveckla och effektivisera verksamheten dataanalys och granskning till exempel genom att utvärdera och utveckla urvalsmodellernas träffsäkerhet och säkerställa god utredningskvalitet. Återkopplingen behövs också för att Utbetalningsmyndigheten ska kunna veta vilka av de misstänkta felaktiga utbetalningarna som faktiskt är korrekta och vad underrättelserna lett till så att myndigheten kan utvärdera och rapportera resultaten av den egna verksamheten.

Undantag för uppgifter inom hälso- och sjukvården

Utbetalningsmyndigheten motsätter sig förslaget till undantag från uppgiftsskyldigheten för uppgifter om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som omfattas av sekretess enligt 25 kap. 1–2 §§ och 26 kap. 1 a § i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) vid fördjupad granskning av kommunala utbetalningar till enskilda och föreningar. Undantaget kommer att begränsa myndighetens granskningsverksamhet. Det kommer till exempel att försvåra möjligheterna att identifiera falska läkarintyg i ärenden om kommunal assistansersättning då uppgifter från journalen behövs för att upptäcka avvikelser.

Utbetalningsmyndigheten anser, inför den fortsatta utredningen av rättsliga förutsättningar för anslutning av utbetalningar till privata utförare, att det är

en nödvändig förutsättning att myndigheten får ta del av uppgifter inom hälso- och sjukvården om enskilda hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden för att myndigheten ska kunna utföra verksamheterna dataanalys och fördjupad granskning och bidra i arbetet med att minska de felaktiga utbetalningarna och motverka avancerade angrepp mot välfärdssystemen. Nyttan med en anslutning av kommunala utbetalningar särskilt utbetalningar från regioner till privata utförare uteblir om det skulle införas undantag för uppgifter inom hälso- och sjukvården om enskilda hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Uppgifterna behövs för att Utbetalningsmyndigheten i dataanalysen ska kunna göra olika mönstersökningar och jämförelser mellan uppgifter i beslut, läkarintyg och journaler för att finna avvikelser. Myndigheten måste också ha möjlighet att hämta in dessa uppgifter inom ramen för en fördjupad granskning för att kunna skicka underrättelser med tillräcklig kvalitet. Aidentifierade uppgifter har inget värde i kontroller av enskilda personer, sådana uppgifter kan endast användas för att identifiera fel hos organisationer där aggregerad information är tillräcklig för att göra urvalet.

Utbetalningsmyndighetens personuppgiftsbehandling kringgärdas av flera författningsreglerade skydds- och säkerhetsåtgärder som syftar till att värna den personliga integriteten i verksamheten. Vid Utbetalningsmyndigheten finns ett integritetsskyddsråd som fortlöpande utövar insyn i de åtgärder som myndigheten vidtar för att säkerställa integritetsskyddet i verksamheten. Utbetalningsmyndigheten får enbart begära in de uppgifter som behövs för att utföra verksamheten och de uppgifter om enskilda som myndigheten tar emot omfattas av absolut sekretess. Utbetalningsmyndigheten anser därför att uppgifterna kommer att ha ett tillräckligt skydd och att de inte kommer få större spridning än vid återkopplingen till den berörda kommunen eller regionen, vilket är just syftet med verksamheten.

Föreskriftsrätt

Utbetalningsmyndigheten anser att utredningens förslag att myndigheten genom förordning ska få rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av kommuner och regioners uppgiftsskyldighet är en absolut förutsättning för att myndigheten ska kunna bedriva en storskalig analysverksamhet. Föreskriftsrätten är avgörande för att säkerställa effektivitet i dataöverföringen. Mot bakgrund av det stora antalet kommunala aktörer som ska anslutas kommer det krävas en helt annan standardisering av

uppgiftsutlämnandet än vad som hittills skett i arbetet med de statliga utbetalningarna. Som bl.a. Utredningen om interoperabilitet vid datadelning har konstaterat i betänkandet En reform för datadelning (SOU 2023:96) finns brister i interoperabilitet vid datadelning i den offentliga förvaltningen⁸. Utbetalningsmyndigheten anser att myndigheten därför behöver ha mandat att bestämma om format och transportsätt för både ingående data och leverans av producerade underrättelser samt möjlighet att begränsa antalet anslutningspunkter till exempel genom att koordinera informationsutbytet via Inera eller någon form av regionala strukturer på länsnivå.

Kommuner och regioner rapporterar redan uppgifter till andra statliga myndigheter. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har tidigare lyft utmaningen med den omfattande datainsamling som olika sektorsspecifika myndigheter begär av den kommunala sektorn. Utbetalningsmyndigheten anser att det, som alternativ till en direkt uppgiftslämnarskyldighet för kommuner och regioner, är rimligt att undersöka om uppgifterna redan finns i något annat statligt register. En del av de uppgifter som utredningen identifierat som nödvändiga samlas till exempel in av Socialstyrelsen i deras inrapporteringsportal Filip. Om det finns rättsliga möjligheter att återanvända den informationen förenklas datainsamlingen avsevärt och arbetet för kommunerna och regionerna att lämna uppgifter minimeras.

Behov av ändringar i förordning (2023:463) om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten

En anslutning av kommuner och regioner till Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskningar medför att nya sorters uppgifter skulle behöva behandlas i uppgiftsamlingen för dataanalys och urval. Utbetalningsmyndigheten anser att det förstärker behovet av att ändringarna av 8 § i förordning om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten som föreslogs i promemorian Fi 2023/00880 genomförs.

2.4 Underrättelseskyldighet för Utbetalningsmyndigheten (betänkandets avsnitt 14.6)

Utbetalningsmyndigheten delar utredningens bedömning att en underrättelseskyldighet för Utbetalningsmyndigheten bör införas i förhållande till kommuner och regioner men anser att utredningens förslag

⁸ SOU 2023:96, kap. 4.

inte är tillräckligt. Utbetalningsmyndigheten bedömer att bestämmelsen i 2 kap. 2 § lag (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar, även om den ändras till att även omfatta kommuner och regioner, inte ger ett tillräckligt stöd för myndigheten att, utan hinder av sekretess, underrätta berörd myndighet vid en inledande granskning. En underrättelse vid inledande granskning lämnas av Utbetalningsmyndigheten med stöd av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet. En sådan underrättelse skulle även kunna lämnas till kommuner eftersom de omfattas av den lagen. Däremot omfattas inte regioner av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet vilket innebär att Utbetalningsmyndigheten saknar möjligheter att underrätta en region vid sådana fall. En bestämmelse behöver utformas som gör det tydligt att Utbetalningsmyndigheten utan hinder av sekretess kan underrätta även regioner, när det finns anledning att anta att det finns en felaktighet med anledning av en urvalsträff vid en inledande granskning och denna underrättelse innehåller den information regionerna behöver för att kunna vidta åtgärder. Utredningens förslag ger inte ett tillräckligt lagstöd för detta.⁹

En annan viktig fråga att säkerställa när det gäller underrättelseskyldigheten för Utbetalningsmyndigheten i förhållande till kommuner och regioner är att kommunen respektive regionen kan hantera den information som finns i en underrättelse, med tanke på den sekretess som kan finnas mellan olika förvaltningar. Utbetalningsmyndigheten ska enbart behöva skicka underrättelsen till en part i kommunen respektive regionen.

2.5 Ikraftträdande (betänkandets kapitel 17)

Utbetalningsmyndigheten motsätter sig utredningens förslag på ikraftträdande eftersom myndigheten anser att den rättsliga regleringen måste utredas klart och träda i kraft samtidigt för samtliga kommunala utbetalningar som ska omfattas av reformen innan en anslutning påbörjas. Utbetalningsmyndigheten motsätter sig också förslaget att i lag reglera ett skarpt slutdatum för när delarna av transaktionskontot ska vara igång. En bättre lösning vore att i lagstiftningen hänvisa till ”det datum som regeringen bestämmer”. Avseende en kommunal anslutning till verksamheten dataanalys och granskning anser Utbetalningsmyndigheten att det, som i

⁹ De ändringar som föreslås i betänkandet (SOU 2024:24) ”Ett effektivt straffrättsligt skydd för statligt stöd till företag” innebär att underrättelseskyldigheten i lagen (2008:206) ska utvidgas till att omfatta även regioner (2§), men förslaget innebär inte att lagen ska utvidgas till att omfatta även regionernas utbetalningar (1§), vilket skulle krävas för att Utbetalningsmyndigheten ska kunna underrätta en region med stöd av den lagen.

lagstiftningen för de redan anslutna utbetalningarna, inte ska anges någon borte tidsgräns för när lagen ska tillämpas på samtliga utbetalningar som omfattas av lagens tillämpningsområde.

2.6 Konsekvenser (betänkandets kapitel 18)

Utbetalningsmyndigheten anser att en anslutning av samtliga utbetalningar som omfattats av utredningens uppdrag på sikt skulle vara samhällsekonomiskt gynnsam. Utbetalningsmyndigheten delar utredningens bedömning att de felaktiga kommunala utbetalningar som identifierats sannolikt endast är toppen av ett isberg.¹⁰ Insikterna från myndighetens första verksamhetsår som erhållits bland annat genom kunskapsfunktionens analyser och riskbedömningar som gjorts tillsammans med flera andra myndigheter och aktörer tyder på att problemen med felaktiga utbetalningar inte är mindre omfattande inom kommunsektorn än i staten, en slutsats som även dras av utredningen.¹¹ Utbetalningsmyndigheten konstaterar i sin lägesbild om avancerade angrepp att ett växande riskområde är att välfärdsföretag används som brottsverktyg och att antalet oseriösa aktörer har ökat över tid och idag återfinns inom ett brett fält av verksamheter som bedriver omsorg och hälso- och sjukvård.¹² När kontrollerna på det statliga området skärps ökar dessutom övervältringsriskerna till kommunsektorn eftersom brottsligheten söker sig dit upptäcktsrisken är låg och vinsterna stora. Det betyder inte bara omfattande ekonomiska förluster för skattebetalarna utan riskerar även att bidra till allvarlig samhällsskada och lägre förtroende och minskad tillit till välfärdssystemet. Det finns alltså en risk, vilket även påtalas av utredningen, att problemet med felaktiga utbetalningar inom kommunsektorn ökar om inte samhället vidtar kraftfulla åtgärder mot felaktiga utbetalningar även inom denna sektor.

Myndigheten vill särskilt understryka vikten av att kommuner och regioner har befogenheter, resurser och kompetens att agera på underrättelserna om misstänkta felaktiga utbetalningar till exempel genom att kunna upphäva avtal och därmed stoppa felaktiga utbetalningar. Annars kommer de önskvärda effekterna av reformen att utebli.

Utbetalningsmyndigheten anser att ett företrädarregister över företrädare för ideella organisationer motsvarande det som finns för företag måste införas

¹⁰ SOU 2025:20 s. 22.

¹¹ SOU 2025:20 s. 25

¹² Lägesbild med fokus på avancerade angrepp mot välfärdssystemen, Kunskapsrapport 2025:1, s. 3

för att kommunernas och regionernas efterkontroller ska vara meningsfulla. Annars riskerar utredningarna av underrättelserna om misstänkta felaktiga utbetalningar av föreningsbidrag att bli verkningslösa eftersom kommunerna och regionerna inte vet vem som är och har varit ansvarig för vad under de perioder som utreds. Kommunerna och regionerna kan också få svårt att kommunicera med en förening om de inte vet vem de ska kommunicera med. Utan ett företrädarregister finns en anseelig risk att det i praktiken blir mycket svårt eller omöjligt att verkställa återkrav vid felaktiga utbetalningar eller utreda misstänkta brott.

Utredningen bedömer att förslagen kan öka insikterna om avancerade angrepp som riktas mot de kommunala utbetalningarna. Utbetalningsmyndigheten vill särskilt framhålla att ett mervärde med en kommunal anslutning till Utbetalningsmyndigheten är att myndigheten kan bidra med data och kunskap om bidragsbrott inom den kommunala sektorn till den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet samt bistå de brottsbekämpande myndigheterna i enlighet med lag (2025:179) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna, som trädde ikraft den 1 april 2025. Ett annat mervärde av en anslutning är att Utbetalningsmyndigheten genom sin verksamhet kan underlätta samverkan mellan kommunsektorn och statliga aktörer generellt i arbetet med felaktiga utbetalningar men också i arbetet med att motverka avancerade angrepp och organiserad brottslighet.

2.7 Synpunkter på genomförandet m.m.

Som tidigare nämnts anser Utbetalningsmyndigheten att den rättsliga regleringen måste finnas på plats för samtliga kommunala utbetalningar innan en anslutning påbörjas. Myndigheten anser att övriga nödvändiga rättsliga frågor som lyfts i remissvaret måste utredas färdigt i samband med att de rättsliga förutsättningarna för en anslutning av kommunala utbetalningar till privata utförare utreds klart.

Om regeringen, efter att de rättsliga förutsättningarna utretts klart, väljer att gå vidare med förslagen om en kommunal anslutning, anser Utbetalningsmyndigheten att myndigheten bör få i uppdrag att utreda och förbereda det praktiska genomförandet samt ansvara för införandet. Arbetet med att ta fram rutiner och former för informationsutbytet och att utveckla tekniska och säkerhetsmässiga lösningar behöver göras utifrån erfarenheterna av anslutningen av de statliga aktörerna och

arbetslöshetskassorna samt synkroniseras med de lösningar som tagits fram och vidareutvecklas för dessa aktörer. Detta görs lämpligast av Utbetalningsmyndigheten, likaså arbetet med att ta fram förslag på verkställighetsföreskrifter, ändringar av myndighetens instruktion etc. Det kommer att krävas ett omfattande förarbete hos och samverkan mellan Utbetalningsmyndigheten, de kommunala aktörerna och deras externa leverantörer.